

มีส้ม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “ภาวนา”

กราบนมัสการหลวงพ่อก่อน หนูรู้สึกตัวเองโง่มากในวันที่ทำได้เพียงแค่นั่งสมาธิแล้วเจอสมถะหล่น ทั้งที่มันเกิดกับเรา เกิดที่เรา แต่เรากลับไม่รู้จักรมันเลย วิ่งแค้นไปถามหลวงพ่อก็คืออะไร พอเราเริ่มทำซ้ำๆ ให้เห็นบ่อยขึ้น เราถึงรู้ว่าสมถะหล่นนี้มันหล่นมันคืออะไร เราเริ่มเห็นว่า เมื่อเรามีสมาธิ แต่ขาดปัญญา เราก็คือคนบ้านมิด บ้าสิ่งที่เราเห็น บ้าผลสมถะ ทั้งที่ไม่รู้จักรมันแต่เที่ยวไปคุยอวด คนอื่นว่าเอาผลสมถะไปอวดคนอื่น แทนที่จะกลับมาทำซ้ำให้ชำนาญ ทำให้เสียเวลาไปมาก

พอเริ่มทำซ้ำมากขึ้นถึงได้รู้ว่า เมื่อมีสมาธิและรู้ทัน เราจะได้เห็นความเป็นอิสระของสิ่งที่เกิดขึ้น เกิดแล้วดับไป ไม่มีแรงผูกมัดให้เราไปเป็นเจ้าของ แต่ยังสืบทอดมาที่เราตามธรรมชาติโดยสัญญาของมัน ซึ่งไม่มีพิษมีภัยกับเรา

แต่เมื่อใดที่สมาธิเราหาย สติเราหาย มันเริ่มจะมีแรงผูกมัดสืบทอดมาที่เรา ให้เราไปเป็นมัน ให้เราเป็นผู้รับอารมณ์ที่เกิด และหากยังรู้ไม่ทันอีก มันจะมีแรงเสียม ยั่วยุ และบีบคั้นส่งมาที่เรา ให้เราขาดอิสระ จูงให้เรากระทำในสิ่งที่จะพาให้เราเกิดโทษเกิดพิษภัยกับตนเองทั้งทางความคิด และอาศัยสัญญาที่จำได้ก็คือเราสืบทอดมาที่ร่างกายเราให้กระทำจนครบตั้งแต่มโนกรรมและกายกรรม

สุดท้ายความเป็นเราก็เป็นผู้รับผลของการกระทำนั้น และเราก็เป็นผู้รับความทุกข์โดยอัตโนมัติ วนไปไม่จบไม่สิ้น ขอหลวงพ่อกับได้โปรดเมตตาชี้แนะด้วยค่ะ

ตอบ : อันนี้เริ่มต้นบอกว่า เริ่มต้นเวลาทำสมาธิหรือเกิดเหตุเกิดผลสิ่งใดก็แล้วแต่ เราารู้แล้วๆ เขาบอกว่าเราโง่มาก เราโง่มาก แค้นไปถามหลวงพ่อกับ แค้นไปถามหลวงพ่อกับเพราะอะไร

เพราะว่าเราทำแล้วเราไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น สิ่งที่เรารู้เราเห็นขึ้นมามันมหัศจรรย์ๆ ความมหัศจรรย์นี้มหัศจรรย์เริ่มต้นนะ

การทำสมาธิๆ การทำสมาธิ การทำความสงบของใจ เวลาพวกสอนครูสมาธิๆ สมาธิมันคืออะไร แล้วผลมันคืออะไร แล้วสมาธิทำไว้เพื่ออะไร แล้วสมาธิจะมีคุณสมบัติอย่างไร มันไม่รู้ มันไม่รู้มันก็จินตนาการ พอจินตนาการของมันไปๆ ทำสมาธิไม่เป็นก็สอนสมาธิได้

คนมันไม่รู้ไม่เห็นมันจะสอนได้อย่างไร ถ้ามันสอนแล้วมันสอนโดยสัญญาอารมณ์ สอนโดยการคาดการณ์หมาย ผู้ใดปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรมนะ เกิดโดยการคาดการณ์หมาย โดยสันนิษฐานๆ

สันนิษฐานคือเดา เดาสมาธิไปตลอดนะ ทำสมาธิไม่เป็นก็สอนสมาธิได้ แล้วสมาธิสมาธิมันเป็นของเลอเลิศ ของมีคุณค่าสูงสุด...ไม่ใช่เลย สมาธิก็คือสมาธิใจ

การทำสมาธิคือทำสมาธิ แต่คำว่า “สั่มหล่นๆ” เวลาทำสั่มหล่นนะ เวลาทำสมาธิได้จึ้มๆ ทำสมาธิได้เป็นครั้งเป็นคราว หรือตัวเองไม่เข้าใจว่าเป็นสมาธิหรือไม่เป็นสมาธิแต่มันสงบลง นี่สั่มหล่น

คำว่า “สั่มหล่น” สั่มหล่นคือมันฟลุก แล้วถ้าทางโลก “ฟลุก” สิ่งที่มีมันฟลุก ฟลุกขึ้นมาเพราะอะไร ฟลุกขึ้นมาเพราะเราไม่ได้คาดไม่ได้หมาย คำว่า “ฟลุก” ใจ ฟลุก เราคาดการณ์ไม่ได้ เราจินตนาการไม่ได้ เราคาดหมายไม่ได้ แต่มันเป็นของมันเองใจ นี่ฟลุก

แต่ถ้าเราอยากให้มีมันฟลุกใจ สร้างอารมณ์อยากให้เป็นอย่างนั้นอยากให้เป็นอย่างนี้

สร้างจนตาย แล้วก็ทุกข์จนตาย ทุกข์อยู่อย่างนั้นแหละ

แต่ถ้ามันสั่มหล่นๆ มันเป็นไปเอง พอสั่มหล่นเป็นไปเอง เป็นแล้ว คำว่า “สั่มหล่น” มันจึ้มๆ ว่าเป็นสมาธิได้เล็กๆ น้อยๆ แล้วถ้าเป็นสมาธิได้เล็กๆ น้อยๆ แล้วนะ ถ้าเกิดคนที่มีความฉลาดขึ้นมา มันก็จะไปรู้ไปเห็นสิ่งต่างๆ ขึ้นมา แต่ถ้าคนไม่มีอำนาจวาสนานะ มันก็เป็นเท่านั้นแหละ นี่วาสนาของคนๆ ใจ

คำว่า “ล้มหล่น แล้วคำว่า “ล้มหล่น” ถ้าคนกลับไปทบทวน กลับไปตั้งใจ เห็นใหม่ เวลาครูบาอาจารย์ของเราให้ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ให้ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน แต่การทำความสงบของใจแต่ละคนมันมีอุปสรรคมีปัญหาไปมากมายเลยละ มันมีอุปสรรคมีปัญหาไปมากมาย มากมายเพราะอะไร

จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะคนเราได้สร้างเวรสร้างกรรมมา ได้สร้างเวรสร้างกรรมมามากน้อยแค่ไหน เวลาจะมาประพฤติปฏิบัติ คำว่า “ประพฤติปฏิบัติ” เห็นใหม่

เวลาในวินัยสงฆ์ ปาราชิก ๔ ปาราชิก ๔ อวดอุตตริมนุสสธรรม ตั้งแต่ฉาน ตั้งแต่ฉานสมาบัติขึ้นไป คำว่า “อวดอุตตริมนุสสธรรม” คือว่ามันเป็นธรรมเหนือมนุษย์ไ้ ธรรมเหนือมนุษย์ปุถุชนเรา

เราเป็นปุถุชนคนหนานะ เราเป็นปุถุชนเราทำอะไรเราก็ทำกับโลกนี้ คนที่มีอำนาจวาสนาขนาดไหน เป็นเศรษฐีโลก เป็นผู้มีอำนาจวาสนา มันก็เป็นเรื่องของโลกนี้แหละ มันเป็นเรื่องของวัฏฏะ

แต่ถ้ามันจะเป็นจริงๆ ขึ้นมา เป็นจริงๆ ขึ้นมา คนที่ทำฉานทำสมาบัติต่างๆ ในครั้งสมัยพุทธกาล เพราะมันไม่มีพระพุทธานุภาพ เขาก็ทำของเขาไปโดยความสามารถของเขา นี่คือเป้าหมายสูงสุดของเขาไง อาฬารดาบส อุทกดาบส ได้สมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘ เวลาเจ้าชายสิทธัตถะไปศึกษากับเขา “มีความรู้เหมือนเรา มีความเห็นเหมือนเรา สอนได้ สอนลูกศิษย์ได้” ฉานสมาบัตินะ ฉานสมาบัติของเขาคือเป้าหมาย เป้าหมายของเขาคือทำได้แค่นั้น แล้วมันก็ติดอยู่แค่นั้น

แต่เวลาเจ้าชายสิทธัตถะไปศึกษาแล้วไม่เอา ไม่เอาเพราะอะไร เพราะมันเป็นการทำความสงบของใจ ทำสมาธิอย่างหนึ่ง แต่มันเป็นฉานโลกีย์ มันเป็นเรื่องโลก ท่านถึงไม่เอา พอไม่เอาขึ้นมา เห็นใหม่

เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เวลาพระพุทธศาสนาสอนเรื่องทาน ศีล ภาวนา แล้วเวลาจะมาประพฤติปฏิบัตินะ ศีล สมาธิ ปัญญา

ศีล สมาธิ ปัญญา

สมาธิๆ นี่ เวลาเขาทำฌานสมาบัติ เราทำสมาธิๆ ทำสมาธิคือทำความสงบของใจเข้ามาไง แล้วเวลาคนมีอำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหน

คนที่มีอำนาจวาสนาเวลาทำแล้วนะ เป็นสมาธิโดยสัมผัสแล้วทำไม่เป็นทำไม่ได้ เพราะไม่มีครูบาอาจารย์ไง เพราะเกิดมาไม่พบหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นไง เกิดมาไม่พบหลวงตา พระมหาบัว หลวงปู่เจี๊ยะ หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่คำดี หลวงปู่ขาว เจอครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงๆ

ครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงคืออะไร

ครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงท่านทำอย่างนี้มาก่อนไง ท่านเคยสัมผัส สัมผัสแล้วท่านพยายามตั้งตัวให้ได้ แบบว่าต้องยืนให้ได้ เดินให้ได้ พิจารณาให้ได้ มันเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไปไง ถ้าเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป เรื่องนี้เรื่องว่าสัมผัส เรื่องว่ามีสัมผัสต่างๆ มันจะเข้าใจ

เข้าใจอะไร

นี่คือบาทฐาน คือการที่ชาวพุทธที่มาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าไม่มีสมาธิมันเป็นโลกีย์ปัญญา ถ้าโลกีย์ปัญญามันเป็นตรรกะ

คำว่า “ตรรกะ” นะ เวลานิยายธรรมะที่หนังสือธรรมะที่แจกกันอยู่ในประเทศไทย ในทั่วโลก เวลาไปอ่านเข้าไปนะ เสียตายคนตายไม่ได้อ่าน

ไอ้คนที่ไม่ตายมันอ่านมันยังพาให้มันหลงเข้าไปใหญ่เลย ไอ้คนตายตายไปแล้วไม่อ่านนะดี มันได้ไม่หลงนี่ไง ไอ้คนที่อยู่นี่ช่วย คนตายไม่ได้อ่าน แต่คนเป็นอ่าน อ่านแล้วลงทะเลหนุนนะ

นี่เวลาคนตายไม่ได้อ่าน แล้วคนเป็นอ่าน อ่านแล้วไปไหน นี่ไง นิยายธรรมะ พอมันอ่านแล้ว แหม! ซาบซึ้ง

คำว่า “นิยายธรรมะ” เขาเรียกว่าตรรกะ พอตตรรกะ ทุกคนคาดหมายและจินตนาการได้ เวลาคาดหมายจินตนาการได้ อ่านแล้วมันจินตนาการไปมันมีอารมณ์ร่วม

แต่ธรรมะจินตนาการไม่ได้ ไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น แค่สมาธิมันยังทำกันผิดๆ ถูกๆ สมาธิยังชักนำกันลงเหวลงทะเลอยู่เนิ่นๆ สมาธิอะไรของเอ็ง

สมาธิคือความสงบของใจ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ แล้วสมาธิแก้กิเลสไม่ได้

โดยอภิธรรมต่างๆ คุณูกมากไฉ้พวกพุทโธๆ ติดสมาธิ ติดนิมิต ไปไหนไม่รอด สมณะ ไม่มีปัญญา

ไม่มีสมณะ ไม่มีสมาธิ มันจะเกิดปัญญาไม่ได้ แล้วถ้ามีสมาธิถูกต้องดั่งแบบหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพจน์ปฏิบัติของท่านมา ถ้าสมาธินะ ถ้ามันเป็นสัมมาแล้ว มัชฌิมาปฏิปทา คำว่า “สัมมาและมัชฌิมาปฏิปทา” คือความสมดุลและพอดีที่จะใช้ปัญญา

แล้วถ้าสมาธิแก่งล้า สมาธิที่เข้มข้นเกินไป สมาธิเกิดปัญญาไม่ได้

ไม่มีสมาธิก็เป็นโลกียปัญญา เป็นโลกุตตรปัญญาขึ้นมาไม่ได้

แล้วถ้าสมาธิมันแก่งล้า มันเข้มข้นเกินไป มันก็ทำให้เป็นมัชฌิมาปฏิปทาไม่ได้ สมาธิที่แก่งล้า ใครเคยเห็นไหม

ในวงกรรมฐาน ครูบาอาจารย์ท่านผ่านมามากท่านรู้

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าป็นสมาธิแล้ว เป็นมัชฌิมาปฏิปทาด้วย ถ้ามันเข้มข้นจนเกินไปมันเป็นไตรลักษณ์ไปไม่ได้ มันเข้มข้นจนมันเหมือนกับอาหารที่รสมันเค็มเกินไปจนกินไม่ได้ ไม่มีประโยชน์อะไรเลย

นี่ไง เวลาถ้ามีครูบาอาจารย์ มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านจะฝึกสอนพวกเรา พวกเราให้ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบระงับเข้ามาแล้ว ถ้าจิตสงบระงับเข้ามาแล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา ยกขึ้นสู่วิปัสสนา สมถกรรมฐานยกขึ้นสู่วิปัสสนากรรมฐาน

สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ ไม่มีสมาธิก็เกิดโลกุตตรปัญญาไม่ได้

แล้วถ้าสมาธิคาดเดาคาดหมายดันเดากันไป นั่นก็เป็นนิยายธรรมะไง มันเป็นนิยาย มัน
เป็นตรรกะอยู่กับโลกนี้ โลกียะทั้งหมด คำว่า “โลกียะทั้งหมด” ก็พูดกันโดยภาษาทางวิชาการไป
วิชาการวิเคราะห์วิจัยกันอยู่นี่ไง นี่แหละทางโลก นี่เรื่องโลกๆ

แต่ถ้ามันจะเป็นจริงขึ้นมา คนเราเวลาครูบาอาจารย์ เวลาที่ว่าไปประพฤติปฏิบัติที่วัด
แล้วภาวนากันทั้งศาลาๆ มันจะสงบลงได้มากแค่ไหน แล้วเวลาสงบได้ เวลาจิตมันเกิดปัญญา
ขึ้นมา นั่นแหละปัญญาอบรมสมาธิ คือปัญญาเกิดจากจิต

เวลาเราใคร่ครวญ ดูสิ เวลาความรู้สึกนึกคิดเราเกิดขึ้นมา นี่ปัญญาเกิดจากจิต แล้วจิต
เราเป็นอะไร จิตเราก็คือเป็นปุณฺณใจ มันตรรกะ มันวิเคราะห์วิจัยธรรมะขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เป็นขั้นที่ ๕ เป็นสติปัฏฐาน ๔ เป็นสัมโพชฌงค์ นี่จินตนาการไป แล้วผลของ
มันล่ะ คือสบายๆ ว่างๆ นี่ปัญญาอบรมสมาธิทั้งนั้นล่ะ ปัญญาอบรมสมาธิมันก็เป็นเรื่องโลกๆ
ไง ถ้าเป็นเรื่องโลก เห็นไหม

เวลาครูบาอาจารย์ท่านสอน ท่านสอนให้ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้าทำความ
สงบของใจเข้ามาก่อน เวลามันจึ่มๆ มันเป็นสมาธิ เพราะอะไร

เพราะว่าโดยธรรมชาติของมนุษย์มีธาตุ ๔ และขั้นที่ ๕ เกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์มีธาตุ ๔
และขั้นที่ ๕ เวลาขั้นที่ ๕ ขั้นที่ ๕ เวลาจิตโดยธรรมชาติของมัน เราไม่รู้ว่าจิตมันอยู่ที่ไหน แต่
เวลามันคิดไป คิดเรื่องอะไรขึ้นมา นี่รูป รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณมันเกิดขึ้น เวลามัน
เกิดขึ้น มันเหมือนกับสิ่งที่จิตมันอยู่กับเราแต่เราไม่รู้จักมัน แต่เวลามันคิดขึ้นมาอะ เออ! เวลา
มันคิดขึ้นมาี่สัญญาอารมณ์นี้ อารมณ์ความรู้สึกนี้ พอมันสลายอารมณ์มันก็เห็น เออ! นี่ไง
...ความจริงไม่ใช่ นี่คือนักปราชญ์คนหนา นี่เวลาจิตมันส่งออก มันส่งออกมาอย่างนี้ไง

เวลาส่งออกมาอย่างนี้ เวลาเราศึกษาเราก็คือศึกษาด้วยขั้นที่ ๕ นี่ไง ศึกษาด้วยสามัญ
สำนึกของมนุษย์นี้ สามัญสำนึกของมนุษย์มันเกิดจากอะไร เกิดจากพลังงาน เกิดจากตัวรู้ ตัวรู้
สัญญาอารมณ์ เกิดจากขั้นที่ ๕ เพราะมันมีสัญญาเทียบเคียงว่านั่นคืออะไร แล้วสังขารปรุงแต่ง
ไป ปรุงแต่งมันก็อยู่โดยสามัญสำนึกอย่างนี้ มันถึงว่า อ้อ! อ้อ! อารมณ์ความรู้สึกนี้

แล้วเรากำหนดพุทโธๆ กำหนดไปเถอะ พุทโธมันก็เป็นวิตก วิจาร วิตก วิจารไปเรื่อย แต่เวลาถ้ามันสงบเข้ามาบ้าง นี่ไง สงบเข้ามาบ้างนะ แต่ส่วนใหญ่แล้วมันไม่สงบ มันเพียงแต่มันกลมกลืนกับพุทโธไปเรื่อยๆ กลมกลืนกับพุทโธไปเรื่อยๆ

แล้วเวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันมีทิวฐิमानะ ทิวฐิमानะคือจิตนิสัยของแต่ละบุคคล สันดาน สันดานของคน สันดานของจิตมันมีของมันมาโดยธรรมชาติ ทิวฐิमानะของมันมันคิดของมันโดยธรรมชาติของมัน

แล้วเวลาเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้วถึงบัญญัติไว้ นี่สมมุติบัญญัติๆ บัญญัติเป็นธรรมและวินัยที่เราศึกษากันอยู่เนี่ย แล้วศึกษา เราก็เอาความรู้สึกเราไปเทียบๆ เวลาไปเทียบขึ้นมาเนาะ ถ้ามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมามันสอดคล้องเวช นี่ส้มหล่น

เวลาส้มหล่น ส้มหล่นคือจิตมันสงบระงับเข้ามา มันส้มหล่น ถ้าส้มหล่นแล้วทำอย่างไรต่อไป

ทำซ้ำๆ ทำซ้ำๆ เห็นไหม ทำความสงบของใจของตนบ่อยครั้งเข้าๆ จนเป็นสมาธิใจ

เวลามันส้มหล่นแล้วทำอย่างไร หันรีหันขวางใจ จะทำอย่างไรต่อไป โอ้โฮ! จิตสงบมาก จิตดีมาก แล้วทำอย่างไรต่อไป ทำอย่างไรต่อไป

ก็ตัวของจิตเองต้องเป็นผู้กระทำ ตัวของจิตเองนี่เป็นผู้กระทำ เพราะจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภณารื้อสัตว์ชนสัตว์ก็รื้อหัวใจของสัตว์โลกนี้ไง ถ้ารื้อหัวใจของสัตว์โลก คนที่ทำความสงบของใจไม่ได้มันก็เป็นการคาดการณ์เป็นสัญญาอยู่ข้างนอกใจ เวลาทำความสงบของใจเข้ามา ใจเข้าสู่ตัวของใจ

เวลามันส้มหล่นๆ เวลาส้มหล่น ธรรมชาติเราเกิดเป็นมนุษย์ โดยธรรมชาติเดี๋ยวนี้เราเป็นมนุษย์ มนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ สิ่งที่เราเกิดเป็นมนุษย์ตั้งแต่จิตอุบัติขึ้นตั้งแต่ในครรภ์นั้นนะ นี่สถานะของความเป็นมนุษย์ตลอดไป จนกว่าเราจะหมดอายุขัย เราตายไป จิตนี้ก็จะไปเกิดในสถานะใหม่ แต่ขณะที่เป็นมนุษย์อยู่เนี่ยมันก็เป็นมาโดยบุญโดยบาปที่การเกิดเป็นมนุษย์นี้พอเกิดเป็นมนุษย์นี้มันก็ต้องใช้ชีวิตนี้ไปทั้งชีวิตนี้

แต่เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนถึง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาจะรู้หัวใจของเรานี้แหละ จะรู้สัตว์ชนสัตว์ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้ทาง เป็นผู้บอกผู้แนะ เป็นผู้ที่ยังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านได้เดินผ่านเส้นทางนี้ไปแล้วบอกไว้ในธรรมและวินัย นั่นเป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง แล้วเราก็มาศึกษามาวิเคราะห์หิวจี้กันอยู่นี้ไง

ถ้าศึกษาวิเคราะห์หิวจี้กันอยู่นี้ ถ้าเราทำ เราทำด้วยอำนาจวาสนา อำนาจวาสนานะ เพราะคำว่า “อำนาจวาสนา” คือวุฒิภาวะแค่นั้นแหละ วุฒิภาวะแค่นั้น แล้วมันมีครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนมา มันก็ทำตามครูบาอาจารย์นั้นไปไง เวลาตามครูบาอาจารย์นั้นไป

ที่ว่าเขาบอกว่า ตัวเองโง่มากเลย ส้มหล่นก็ยังไม่รู้ว่าส้มหล่น แล้วถ้ามีสติปัญญาขึ้นมา มันจะเป็นอิสระขึ้นมาได้ ถ้ามันขาดสติปัญญา มันจะเป็นคนบ้า นิมิต บ้าที่เราเห็น บ้าผลของส้มนี้คนบ้า คนบ้าไป

ก็ธรรมดา คนไม่เคยรู้ไม่เคยเห็นอย่างไรก็ไม่รู้ ถ้ารู้แล้วมันก็ถือเป็นสมบัติของเรานะ แต่คำว่า “ถือสมบัติของเรา” เริ่มต้นปุณฺชนและกัลยาณชน ปุณฺชนคนหนาเริ่มต้นก็เป็นอย่างนี้

ที่หลวงตาท่านสอนไป การประพฤติปฏิบัติยากอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น กับอีกคราวหนึ่งคราวที่จะสิ้นกิเลส ๒ ขั้นตอนนี้ยากที่สุด ยากที่สุดเพราะมันจะเริ่มต้นด้วยไม่ได้

ที่นี้พอจะเริ่มต้นขึ้นมา พอว่าถ้ามันส้มหล่นๆ มันก็มหัศจรรย์ เขาถึงบอกไป หนูรู้สึกตัวว่าโง่มาก

แต่ตอนที่รู้เห็นมันไม่โง่นี้ ตอนที่เห็นมันมหัศจรรย์ ก็เลยเขียนมา แฉนไปถามหลวงพ่อก่อน ที่นี้พอแฉนไปถามหลวงพ่อก่อนแล้วกลับมาประพฤติปฏิบัติ ทำซ้ำๆ พอทำซ้ำๆ ขึ้นมาด้วยสติด้วยปัญญาของเรา ถ้ารู้เห็น

“ถ้าขาดสติ ขาดปัญญา” นี่คำถามเขียนมาเองนะ “ถ้าขาดสติ ขาดปัญญา เราก็จะเป็นคนบ้า นิมิต”

ก็มันเห็นมันรู้ มันก็บ้า

“แล้วจะบ้าความเห็นของตน บ้าผลของส้ม ทั้งที่ไม่รู้จักมัน”

นี่อยู่กับมันโดยไม่รู้จักมันไง ก็ความเห็นของเรา เราประพฤติปฏิบัติไป นี่ผลส้ม เวลาส้ม
หล่นๆ ส้มหล่นยังดีมานะ คำว่า “ดีมาก” หมายความว่า คนที่ประพฤติปฏิบัติแล้วมันได้มรรค
ได้ผลคือมันได้รสผลของธรรม คือ สมาธิ ปัญญา

คำว่า “มันเป็นรสของธรรม” รสของธรรมคือมันได้สัมผัสใจ ได้รสของธรรม

เวลาประพฤติปฏิบัติแสนทุกข์แสนยาก เวลาแสนทุกข์แสนยาก ความทุกข์ ความทุกข์ใน
โลกปัจจุบันนี้มันก็เป็นความทุกข์อยู่แล้ว เวลามารประพฤติปฏิบัติให้ทุกข์มากขึ้นไปหรือ

แต่เพราะเราสมัครใจ เราเห็นภัยในวัฏสงสาร เราอยากจะประพฤติปฏิบัติ การประพฤติ
ปฏิบัติ ปุณฺณ กัลยาณชน เวลาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ผลของวัฏฏะคือโลกียปัญญา เรา
อยากได้โลกุตตรปัญญา ปัญญาที่พ้นจากโลก ถ้าปัญญาที่พ้นจากโลก สิ่งว่ามันจะตอบสนองให้
ได้ปัญญาที่พ้นจากโลกได้มันก็อยู่ที่ความเพียร

ความเพียร การเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา มันทุกข์ไหม มันทุกข์ แต่มันทุกข์นี้เพราะ
ต้นทุนใจ ลงทุนอย่างนี้เพื่อผลที่มันจะเกิดขึ้นมาจะพ้นจากทุกข์ใจ มันเลยเต็มใจ และภูมิใจ และ
พอใจจะทำ ถ้ามันภูมิใจและพอใจจะทำ เวลาทำไปแล้วถ้ามันมีสติมีปัญญาขึ้นมา เราชู้เท่าทัน
แล้ว

ฉะนั้น เราก็จะเป็นคนไม่บ้านิมิต ไม่บ้าความเห็น ไม่บ้าส้มหล่น

เพราะบ้าคือติด

เวลาคนภาวนา คนภาวนาไปรู้เห็นสิ่งใดก็ติดนั่นนะติด คำว่า “ติด” แล้วเวลาติดจะแก้
อย่างไร แก่หัวใจที่มันติด ติดความเห็นของตน ติดปัญญาของตน ติดวุฒิภาวะของตน ติด

เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านถึง “แก้จิตแก้ยากนะ แก้จิตแก้ยากนะ”

นี่ก็เหมือนกัน ที่เขาถามว่า เวลาส้มหล่น แฉ่นไปถามหลวงพ่อเลย

เพราะมันไม่รู้ เวลาเขาถามหลวงพ่อก็เลย ตอนก่อนที่จะเขียนมาถามคงภูมิใจนำดูเลยละ
แห่ม! รู้เห็นสิ่งมหัศจรรย์ แต่เวลาถามมาแล้วเราก็ตอบไป ตอบไปเขาก็ทำซ้ำๆ ด้วยสติด้วย
ปัญญาของตน นี่มีสมาธิปฏิบัติ ปฏิบัติตั้ง สันติภูมิจึง ถ้ารู้เองเห็นเองในหัวใจของตนแล้วมัน
ภูมิใจ แล้วไม่น้อยใจด้วย

แต่ถ้าไม่รู้ไม่เห็นนะมันจะน้อยใจ “อะไรๆ ก็ผิด ถามที่ไรผิดทุกที” มันก็จะน้อยใจ

แต่เวลาพอมันรู้จริงเห็นจริง เพราะว่าเวลาหลวงตาท่านสอนนะ เวลาครูบาอาจารย์ที่
ท่านประพาศปฏิบัติมาถ้ารู้จริงเห็นจริงนะ “ทำไมเราโง่อย่างนี้ ทำไมเราโง่อย่างนี้” มีแต่ที่เราโง่
นะ

คนที่ฉลาดจะบอกว่าเราโง่ ใ้คนโง่มันจะอวดว่ามันฉลาด ใ้พวกโง่ๆ นั้นนะ ปฏิบัติแบบ
โง่ๆ นั้นละ มันว่ามันภาวนาดียอดเยี่ยม ภาวนาดีเด่น ภาวนาเหนือโลก แต่ความจริงมันโง่ โง่กับ
กิเลสของตน กิเลสมันครอบงำใจของตน แต่ผู้ที่ฉลาดนะ เพราะเราโง่ใ้กิเลสมันครอบงำ แต่
เวลาเราฉลาดขึ้นมาแล้ว “ทำไมเราโง่ขนาดนี้ ทำไมของแค่นี้รู้ไม่ได้”

ไม่ได้ ถ้ารู้ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกมันไม่มหัศจรรย์อย่างนั้นหรอก ถ้า
มันรู้ได้ นี่พูดถึงว่าล้มหลอนนะ

แล้วพอที่เวลาเขาประพาศปฏิบัติต่อเนื่องไปเป็นสมาธิแล้ว แล้วถ้าฝึกหัดแล้วมันจะรู้ทัน
แล้วมันจะเห็นนะ เห็นความเป็นอิสระของใจของตน เห็นการเกิดดับ นี่ถ้าเป็นกัลยาณชน ถ้าเรา
รู้เราเห็นแล้ว เราเข้าใจแล้ว รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร ถ้าคน
ทำได้แล้วนะ คำพูดนี้จะซึ่งมาก

รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร คือมันล่อมันหลอก

เมื่อก่อนเราก็เชื่อ เราเชื่อเรื่องอย่างนี้ เชื่อเรื่องที่เรารู้ เชื่อเรื่องที่เราเห็น ทั้งๆ ที่รู้และที่
เห็นนี่ไม่เป็นความจริง รู้จริงๆ เห็นจริงๆ แต่มันไม่เป็นความจริง มันไม่เป็น มันเป็นอนิจจัง แต่
เราก็เชื่อ เราเชื่อเพราะเราเห็นของเราเองไง แต่พอมันเป็นจริงขึ้นมาแล้วนะ มันของชั่วคราว
ทั้งสิ้นเลย

เรามีสติปัญญามากขึ้น เราฉลาดขึ้น พอเราฉลาดขึ้น เขาบอกว่า พอฉลาดขึ้นมันจะมี
อิสระมากขึ้น แล้วไม่มีแรงดึงดูดไปนะ แต่ถ้าปัญญามันอ่อนลงมันจะมีแรงดึงดูดว่าความรู้อยู่เป็น
เรา เราเห็นเหมือนเรา

นี่พูดถึงแค่ทำสมาธินะ ทำความสงบของใจๆ ใจต้องมีความสงบ มีสัมมาสมาธิ แล้วถ้า
ยกขึ้นสู่วิปัสสนาได้ คือยกขึ้นสู่ใช้ปัญญาได้ อันนั้นนะจะเป็นวิปัสสนา

แต่โดยสามัญสำนึก โดยความรู้สึกนึกคิด โดยสิ่งที่เราว่าเป็นปัญญาๆ เกิดจากเราทั้งนั้น
นะ เกิดจากเรา เกิดจากโลก เกิดจากเรา หมายความว่า เราเกิดเป็นมนุษย์ สัญชาตญาณของ
มนุษย์ สัญชาตญาณของสัตว์ สัญชาตญาณของสิ่งมีชีวิต นี่คือนิสัยชาตญาณ

แต่ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมามันควบคุมเหนือสัญชาตญาณ

ถ้าเป็นสมาธินี้เป็นสมาธิ บอก สมาธิไม่เป็นเรา สรรพสิ่งไม่เป็นเรา แล้วไม่มีอำนาจเหนือ
เรา แล้วมันเป็นของมันตามความเป็นจริง แล้วตามความเป็นจริงแล้วเราจะบอกว่า

สิ่งที่ผ่านไปแล้วก็คือเป็นไปแล้ว มันเป็นอดีตไปแล้ว สิ่งที่สำคัญคือปัจจุบันนี้ ปัจจุบัน
นี้ถ้าเรานั่งกันอยู่นี้มันก็เป็นเรื่องปกติธรรมดาอยู่ที่นี่ แต่ถ้าเรานั่งสมาธิเดี๋ยวนี้ ถ้าจิตมันสงบ
เดี๋ยวนี้ นั่นนะเป็นปัจจุบัน มันต้องเอาจิตปัจจุบันนั้น

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าจะทำอย่างไรต่อไป จะทำอย่างไรต่อไปนะ ให้มีคำแนะนำ

ปฏิบัติซ้ำ

เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เวลาปฏิบัติแล้วมันลงไม่ได้ มันเป็นสมาธิไม่ได้ เราแสนทุกข์
แสนยาก แล้วเรามีสติมีปัญญา เราพิจารณาของเราโดยการกำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรม
สมาธิ อารมณ์อย่างไร มีใช้ปัญญาอย่างไร จำเหตุอย่างนั้น แล้วทำซ้ำๆ อย่างนั้น

ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ มันสำคัญที่เหตุในปัจจุบันนี้ แล้วสิ่งที่เป็นอย่างนั้น มันเป็นอดีตไปแล้ว
มันเป็นอดีตไปแล้ว แล้วถ้าจะเป็นจริงๆ มันต้องเป็นปัจจุบัน

แล้วคำว่า “เป็นปัจจุบัน” สมาธิก็เป็นอนิจจัง ความสงบ ตอนนี้นั้นสงบ เวลามันคลายตัว
ออกมาแล้วเป็นเรื่องธรรมดา

ถ้าคนที่ภาวนาเก่งๆ คนที่ภาวนาต่อเนื่อง เวลาสงบไปแล้วจิตมันปล่อยวางว่างจนไม่คิด ๓ วัน ๔ วันได้ เวลาเราทำความสงบของใจเข้าไปมันมีความสุขใหม่ มี แล้วความสุขนี้ยังติดเอาไป ๒-๓ วัน แต่ถ้าเราไปกระทบสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วนะ มันพุ่งชานขึ้นมา มันก็กลับไปทุกซอก

เราจะบอกว่า สิ่งที่ยิบอกว่าทำไมเราโง่ขนาดนี้ ทำไมเราแค้นไปถามหลวงพ่อ พอเรารู้เราเข้าใจแล้ว เราเป็นคนไม่บ้าในนิमित ไม่บ้าในความเห็นของตน ไม่บ้าเป็นสัมหล่น นี่เพราะมีสติ และปัญญาสมบูรณ์ในตอนนี้

แต่เวลามันเสื่อมไปๆ นะ ใ้ว่าไม่บ้าๆ เวลามันเสื่อม เวลาจิตมันเสื่อมขึ้นมาแล้ว เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เป็นสมาธิมันผ่านไป แล้วกิเลสมันรู้เท่าทันแล้ว กิเลสมันจะพลิกแพลงมากขึ้นไปอีก แล้วต่อไปเวลาจิตมันเสื่อม เวลาภาวนาไม่ได้ ทุกซอกยิ่งกว่านี้อีก

ฉะนั้น เราต้องตั้งสติไว้ แล้วฝึกหัดของเราต่อเนื่องไป ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ อยู่ที่เหตุ อยู่ที่ปัจจัย แล้วสิ่งใดถ้ามันดี เออ! ปัจจุบันนี้ดีก็ดีปัจจุบันนี้ แล้วถ้ามันเสื่อม เสื่อมก็รู้ว่าเสื่อม เสื่อมก็ไม่ไปทุกซอกใจเสียใจไปกับมัน

จะบอกว่า มันเป็นธรรมดา มันเป็นเช่นนี้แหละ มันดี ดีเพราะมีสติ ดีเพราะมีคำบริกรรม ดีเพราะว่ามันมีสมาธิมาปฏิบัติตามคุณคุณดี ถ้ามันเสื่อม มันเสื่อมเพราะอะไร เพราะเราปล่อยปละละเลย เราขาดสติ เราไม่มีสติปัญญาบำรุงรักษา มันเสื่อมเพราะว่าเรามีเหตุความจำเป็นอย่างอื่น

บางที่มีเหตุจำเป็นนะ อย่างเช่นเวลาหลวงตาท่านบอกนั่งตลอดรุ่ง เวลาท่านตั้งสัจจะเลย วันนี้จะนั่งตลอดรุ่ง มีสิ่งใดจะมาให้ลูกจากนี้ไปไม่ได้ เว้นไว้แต่หลวงปู่ท่านป่วย หรือสงฆ์ พระในวัดมีปัญหา เห็นไหม เว้นไว้แต่ ที่นี้พอเว้นไว้แต่ มันเป็นหน้าที่ พอเป็นหน้าที่ พอออกไปทำมันขาดการปฏิบัติต่อเนื่อง

นี่ก็เหมือนกัน เราอยู่ทางโลก อยู่ทางโลกเรามีหน้าที่การงานของเรา เรามีความจำเป็นของเรา เราต้องทำ เวลาไปทำอย่างนั้นบ้าง กลับมามันเสื่อม มันเสื่อมเราก็ค่อยๆ แก้ไขของเราไป เพราะคนเราเกิดมามันมีหน้าที่การงาน

เวลาบวชมาเป็นพระนะ เวลาพระปฏิบัติ เวลาในพระไตรปิฎก ทางของคฤหัสถ์เป็นทางที่คับแคบ คับแคบเพราะเรามีหน้าที่รับผิดชอบ เราทำสิ่งใดเสร็จสมบูรณ์แล้วเราถึงได้มาภาวนา แต่ถ้าเป็นทางสมณะเป็นทางกว้างขวาง ๒๔ ชั่วโมงนะ

คำว่า “๒๔ ชั่วโมง” เราเคยอยู่กับครูบาอาจารย์มา เวลาครูบาอาจารย์ ถ้าครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมนะ ท่านจะสงวน ท่านจะรักษาให้พระในวัดนั้นมีเวลาปฏิบัติ

เพราะการปฏิบัติมันไม่อ้างกลางวันกลางคืน ไม่อ้างเวลาใด ถ้าจิตมันสมดุลพอดีตอนไหนมันอยากทำตอนนั้น แล้วเวลาทำตอนนั้นๆ ทำตอนนั้นมันก็เป็นปัจจัยตั้ง สันติภูมิโดยเฉพาะใจดวงนั้นใจ

แต่ใจดวงอื่น พระในวัดนั้นเขาไม่รู้ด้วย เวลาทำสงบบมันก็สงบในใจของเราใจ ใจพระองค์อื่นเขาก็ “เฮ้ย! ช่วยทำไ้หน่อยนี่ ช่วยทำไ้หน่อยนั่นหน่อย นี่เป็นบุญกุศล” แต่ใจคนปฏิบัติอยู่ ไม่มีใครรู้ได้ ฉะนั้น ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ ท่านถึงสงวนและรักษาและป้องกันให้พระในวัดมีเวลาปฏิบัติ ๒๔ ชั่วโมง

เวลาใครจะหาครูบาอาจารย์ที่ดี ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ ท่านจะสงวนรักษา รักษาลูกศิษย์ลูกหา รักษาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติกิเลสในใจมันพูนะ เดียวก็ดีใจ เดียวก็เสียใจ เดียวก็น้อยใจ เดียวก็ฟุ้งซ่าน ร้อยแปด

แต่ถ้ามีเวลารักษา สิ่งความดำรงชีพในอาวาสในวัดนั้น หัวหน้าเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด เราเป็นพระ เราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เราพยายามดูแลรักษาใจของเรา ๒๔ ชั่วโมง นี่ทางของสมณะเป็นทางกว้างขวาง กว้างขวางต่อเมื่อมีครูบาอาจารย์ มีหัวหน้าที่ดี

มีหัวหน้าที่เห็นว่า คุณค่าของพระ คุณค่าของศาสนาอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติธรรมให้หัวใจนี้เป็นธรรมขึ้นมาจนถึงมีสมบูรณ์แบบ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรมๆ กราบสังฆธรรม คีล สมาธิ ปัญญาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น แล้วหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมา ท่านมีคุณธรรมขึ้นมาด้วยการเก็บเล็กผสมน้อยในการประพฤติปฏิบัติ ในข้อวัตร

ปฏิบัติ จนหัวใจมันเป็นสังฆะ เป็นธรรม เป็นพุทธะในใจดวงนั้น ถ้าครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ ท่านจะสงวนจะรักษา จะให้พระได้ประพจน์ปฏิบัติไ้

ทางของสมณะเป็นทางกว้างขวาง แต่กว้างขวางก็ต้องแสวงหา

เราเป็นพระมาก่อน บวชใหม่ๆ แสนทุกข์แสนยาก คิดเองเออเองว่าพระต้องชาวสะอาดทั้งหมด แล้วก็ปฏิบัติเข้มข้นของเรา

หมาทั้งฝูงรุมกัดหมาตัวเดียว หมาตัวนั้นคือเรา โดนเขารุมกัดมาพอแรงแล้วแหละ จนรู้ว่า อ้อ! ไม่ได้ มันไปเข้ากับคำพังเพยของโลกใบนี้ ทำดีแต่อย่าเด่น เดียวจะเป็นภัย ก็เลยฝึกหัดของเรา มา ก็หลบหลีกของเรา มา

ตั้งแต่พรรษาแรกไปเจอสภาพแบบนั้น ถึงได้รู้ว่า อ้อ! ไข่ที่เราคิดไว้นะไม่จริง เวลาทำแล้วเราก็พยายามประพจน์ปฏิบัติ พยายามฝึกหัด พยายามแสวงหา แต่ก็โชคดีได้บุกเบิก ได้ไปหาครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมจนได้

แล้วครูบาอาจารย์เป็นธรรมนะ เราเคยอยู่กับหลวงตา เราจะลาท่านออกมา ท่านไม่ให้มา ท่านบอกว่าโลกก็รู้ๆ อยู่แล้วว่าเป็นอย่างไร

คนที่ปฏิบัตินะ ไปปฏิบัติที่ไหนก็แล้วแต่ ถ้าเป็นธรรมๆ จะเป็นหมาตัวหนึ่งแล้วโดนหมาทั้งฝูงรุมกัด ที่ไหนที่นั่น เว้นไว้แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น เว้นไว้แต่ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรม

คำว่า “เป็นธรรม” นะ มันจะเกิดจากสติ เกิดจากความเพียร ถ้าพระมีความเพียร เพราะความเพียรมันหลอกกันไม่ได้ การนั่งสมาธิภาวนาหลอกกันไม่ได้หรอก ถ้ามันไม่เป็นธรรม มันอยู่ในทางจงกรมทั้งวันทั้งคืนไม่ได้ นั่งสมาธิอยู่คนเดียวไม่ได้ มันจะหาเพื่อนคุย มันจะคลุกคลีอยู่กับหมู่

แต่ถ้าเป็นพระปฏิบัติจะอยู่เอกเทศ หน่อแระด แระดมีหน่อเดียววะ ไปแบบหน่อแระด หน่อแระดมันมองอาจมันกล้าหาญ มันปฏิบัติ แล้วถ้ามีครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมคุ้มครองนะ หน่อแระดนะไปโอดเลย

แต่ส่วนใหญ่แล้วครูบาอาจารย์ถ้าไม่เป็นธรรม เราไปอยู่ที่ไหน มันอยู่ที่วาสนาไง นี่พูดถึงทางที่กว้างขวางนะ แต่กว้างขวางมันต้องกว้างขวางด้วยมัชฌิมาปฏิปทา มัชฌิมาปฏิปทาคือ สมดุลพอดีและเป็นธรรมจริงๆ แต่มันหาได้ยากไป

นี่พูดถึงว่าส้มหล่นนะ ถ้ามันมีส้มมันถึงจะเห็นคุณค่าของหัวใจของสัตว์โลก แล้วเห็นคุณค่าของข้อวัตรปฏิบัติ

เพราะเวลาหลวงตาท่านสิ้นกิเลส มันมหัศจรรย์นะ มหัศจรรย์ที่ว่าสอนใครได้ จะสอนใครได้ แต่ท่านบอกว่า แล้วท่านมาจากไหนล่ะ ก็มาจากข้อวัตรปฏิบัตินี่ไง

เวลาถ้ามันมาจากข้อวัตรปฏิบัติขึ้นมา แล้วถ้าสงวนรักษา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของท่านถึงสงวนรักษา มัคโค ทางอันเอก หนทางของการเข้าไปสู่สัจธรรม หนทางของการยกหัวใจขึ้นสู่วิปัสสนา หนทางอันนั้นนะสำคัญ

สิ่งนี้มันสอนใครได้หนอ สอนใครได้หนอ แต่เราก็ผ่านเหตุการณ์อย่างนั้นมา ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์ท่านถึงสงวนรักษาไว้ให้ผู้ประพฤติปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติ ให้เป็นหนทางให้หัวใจนั้นประพฤติปฏิบัติเข้ามา

แล้วเวลาคนประพฤติปฏิบัติถ้ามันไม่มีรสของธรรม คือสมาธิก็ทำไม่ได้ สิ่งใดก็ทำไม่ได้ มันจิตมันซัดแล้วมันไม่รู้จัก

แต่นี้เวลาเป็นส้มหล่นๆ นะ มันยังมีส้มไง มันมีส้มคือจิตมันเป็น เวลาประพฤติปฏิบัติ แสนทุกข์แสนยาก แต่พอจิตมันสงบระงับเข้ามา พอจิตคนเป็นสมาธิ มันจะเชื่อมั่นในรัตนตรัยมาก

เพราะว่าสิ่งที่จิตเป็นสมาธิ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันสว่างไสว มันมหัศจรรย์มาก แคจิตเราสงบนะ แคจิตเป็นสมาธิ นี่มีส้ม พอมันมีส้มแล้วมันซื่อสัตย์และเห็นคุณค่าของธรรมและวินัย พอมันเห็นคุณค่า มันสงวนรักษาไป

แต่คนถ้ามันไม่มีเลย มันไม่มีส้มเลย เวลามันเสื่อมนะ เวลาพระเราเวลาเริ่มต้น เวลาเข้มงวด เวลาประพฤติปฏิบัติ โอ้โฮ! มันเข้มมันงวดมันถูกต้องดั่งงามไปหมดนะ เวลาจิตเสื่อมนะ

ละเทะไปหมดเลย แล้วมันเป็นอย่างนั้นมาก เวลาต่อหน้าดีทั้งนั้นนะ ลับหลังไปอีกอย่างหนึ่งเลย

แต่ถ้ามันเป็นความจริงนะ มันเป็นความจริงมันไม่มีต่อหน้าและลับหลัง มันเชื่อถือต่อธรรมและวินัย มันเชื่อถือต่อธรรมวินัยของตน แล้วถ้ามันเชื่อถือต่อธรรมวินัย ธรรมและวินัยเป็นของจริง รอแต่ผู้ที่จริง ผู้ที่หัวใจจริงจัง หัวใจจริงจังจะเข้าสู่สัจธรรมอันนี้

แต่ธรรมและวินัยเป็นของจริง เราเชื่อถือที่แรก แล้วเวลามันเสื่อมไปหรือปฏิบัติไปแล้ว ล้มลุกคลุกคลาน ต่อหน้าอย่างหนึ่ง ลับหลังอย่างหนึ่ง มันไม่เชื่อถือไง ถ้ามันเชื่อถือมันก็ไปเชื่อถือกับกิเลสไป เชื่อตรงกับต้นหาความทะยานอยากความเรียกร้องของใจใจ ใจมันเรียกร้องอยากได้ออยากดีอยากเด่นอยากมีอำนาจใจ แต่มันไม่เป็นธรรม

แต่ถ้าเป็นธรรมมันมีวิหารธรรม วิหารธรรมนะ เราบอกว่า ถ้ามันมีสัมใจ มันมีสัม มันมีศีล มีสมาธิ มันยังมีคุณค่า ถ้ามันไม่มีสัมเลย สมาธิก็ไม่รู้จัก พอสมาธิไม่รู้จัก สอนสมาธิผิดๆ ถูกๆ อย่างนี้ได้อย่างไร

สัมมาสมาธิในมรรค ๘ สัมมาสมาธิในมรรค ๘ ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ สมาธิชอบ ความชอบธรรมของธรรม ถ้ามันเป็นความชอบธรรม มันเป็นความชอบธรรมของมรรค ถ้าความชอบธรรมของมรรค นี่หนทาง หนทาง มัคโค ทางอันเอกที่จะทำให้ใจของปุถุชน ใจของสัตว์โลกได้ดำเนิน ได้เข้าไปสู่มรรคสู่ผลใจ

แล้วมันสอนผิดๆ ถูกๆ สมาธิไม่เป็นก็สอนได้ สมาธิล้มตาหลับตา ใ้มันเอาสมาธิมาแล้วก็ใส่ชื่อ เอาสมาธิมานะ แล้วก็ใส่ชื่อสมาธิ แล้วก็ไปอ้างกันว่าสมาธิเราดีกว่าสมาธิเอ็ง สมาธิของคนนั้นดีกว่าสมาธิของคนนี้ มันไม่ใช่

สมาธิคือสมาธิ สมาธิคือสัมมาสมาธิ ถ้าเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมามันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา มันจะเป็นความจริง

นี่พูดถึงว่า ถ้ามันเป็นผลของสัมมะนะ เราบอกว่าสัมมะหฺล่นเป็นเรื่องของแบบว่า ถ้าทางภาษาวิยรุ่นว่าฟลุก ขณะที่มันฟลุกขึ้นมาแล้วเราก็คพยายามจะทำต่อเนื่องๆ ให้มันเป็นความชำนาญ ให้มันเป็นธรรมของเราไป

คำว่า “ธรรมของเรา” สมาธิ ถ้าใครมีอำนาจวาสนานะ ถือศีลแล้วทำสมาธิของตนด้วยเหตุ ด้วยเหตุที่มันสมดุลงและพอดีเป็นมัชฌิมาปฏิปทา สมาธิมันจะเสื่อมไปไหน สมาธิมันมาจากเหตุ มันมาจากสติ มันมาจากคำบริกรรม มันมาจากปัญญาที่เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันจะเสื่อมไปไหน

แต่ที่มันเสื่อมๆ ถ้ามันล้มหล่นนี่มันฟลุก พอมันฟลุกมันบริหารไม่ได้มันบริหารไม่เป็นไง

เวลาหลวงตาท่านพูดไป “สมาธิของเราเนะ แน่นปึ้ง! ใครอย่ามาหลอกเราเนะเรื่องสมาธิ สมาธิเราแน่นปึ้ง!”

แต่ก่อนหน้านี้ท่านก็เสื่อม เห็นไหม ดูจิตๆ ท่านบอกว่าท่านกำหนดพุทโธมาตั้งแต่วัดโยธา เวลาไปเรียนๆ แล้วมันมีปัญญารู้นมาก็ดูจิต ดูจิตมันก็เป็นสมาธิตอนพรรษาแรก เวลามันเสื่อมไปแล้วมันไม่มีเหตุไ้ มันไม่มีคำบริกรรม ไม่มีการกระทำ คือไม่มีหลักที่จะรักษาสมาธิไ้

ก็ดูจิตมันเลื่อนลอยไป ดูจิตมันไม่มีหลักไ้ ก็ดูเฉยๆ เอาอะไรเป็นหลักละ ดูอะไรก็ได้ แล้วดูอย่างไรละ แต่ที่แรกด้วยสติด้วยปัญญาดูการค้นคว้าของท่าน พอไปหาหลวงปู่มันนะ หลวงปู่มันบอกว่า “มหา จิตนี้เหมือนเด็กๆ มันต้องการอาหาร”

เห็นไหม พุทโธคำบริกรรม

ถ้าคนเป็นผู้ใหญ่มันทำงานเป็น มันหาอาหารกินได้ แต่เด็กมันทำงานไม่เป็น มันดูจิตๆ มันเป็นสมาธิ แล้วเวลามันเสื่อมแล้วมันจะเอาอะไรเป็นจุดยืน

หลวงปู่มันท่านบอกว่า ให้หาอาหาร เตรียมอาหารของมันไว้ พุทโธๆ แล้วถ้าเด็กมันหิว มันกระหายมันต้องกลับมากินอาหารของมัน

ท่านบอกว่าท่านทำ ๓ วันแรก เพราะมันทิ้งมานานไม่ทำ ออกแทบระเบิด แต่พอพุทโธๆ ท่านบอกว่ามันเป็นอย่างนั้นจริงๆ

ถ้ามันเหตุ เหตุคือว่าเรามีคำบริกรรม เรามีสติ เรามีเหตุ เรามีความชำนาญ มันจะเสื่อมไปไหน สมาธิมันจะเสื่อมไปไหน

แต่เนื้เราทำกันไม่เป็น เราทำกันไม่ได้ เวลาส้มหล่นก็ดีใจ เวลามันเสื่อม เสื่อมก็กระวนกระวาย ไปอยู่กับความเสื่อมนั้น ไปวิตกวิจารณ์เป็นความทุกข์อยู่กับมัน ก็ยิ่งไปใหญ่เลย

แต่ถ้าคนเป็นนะ เขาวางหมด เขาไม่วิตกวิจารณ์อะไรทั้งสิ้น ใครจะเป็นอย่างไรให้เป็นไป เราจะอยู่กับพุทโธๆ มันจะเสื่อมไปไหน

นี่พูดถึงจิตเสื่อมนะ เวลาคนที่ปฏิบัติไม่รอบคอบเวลาพอเป็นสมาธิแล้วก็ว่าสมาธิอยู่กับเราตลอดไป เหมือนกับเบงกิ้ง เบงกิ้งเก็บไว้ในกระเป๋าก็อยู่กับเราตลอดไป แต่อารมณ์มันไม่เป็นอย่างนั้น จิตไม่เป็นอย่างนั้น ความรู้สึกไม่เป็นอย่างนั้น

ความรู้สึกถ้าดูแลรักษาดีมันก็สงบ แล้วกิเลสมันก็ปลิ้นปล้อนหลอกให้ไปหลงอย่างอื่น เวลาหลงไปแล้ว หลุดไปแล้วจบ กลับไม่เป็น จิตเสื่อม

แต่ถ้ามันเป็น มันเป็นความจริงนะ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ จะเสื่อมจะดิงามอย่างไร วางไว้ จะบอกว่าทิ้งไปเลยก็ได้ วางไว้

แต่พุทโธเราไม่ทิ้ง สติเราไม่ทิ้ง มีสติอยู่กับคำบริกรรมพุทโธๆ แล้วพอมันชำนาญแล้ว มันเข้าใจแล้วนะ ทำอย่างไรๆ มันก็ไม่เสื่อม มันจะเสื่อมไปไหน ถ้าคนเป็นนะ แต่ถ้าคนไม่เป็นนะเสื่อม แล้วคนไม่เป็นเสื่อมล้านเปอร์เซ็นต์เลย เพราะกิเลสมันพาเสื่อม

ต้นหาความทะยานอยาก พอจิตเป็นสมาธิ มันก็ว่านี่คือนิพพาน แล้วก็หลงอารมณ์ตัวเอง แล้วก็หาอารมณ์มาบ่อนมัน ความยิ่งใหญ่ดั่งการ บ่อนให้กิเลสมันตัวอ้วนๆ ใจ ไม่มีเหลือหรือ เสื่อมเกลี้ยงเลย เสื่อมหมดใจเลย แล้วใจกลับไปเป็นทาสของกิเลสด้วย

นี่พูดถึงการประพฤติปฏิบัติ เขาถามว่าควรทำอะไรต่อไป ถ้าทำอะไรต่อไป เพราะเริ่มต้นตั้งแต่ส้มหล่นแล้วไม่รู้จักมัน แล้วพอมันใช้สติปัญญาพิจารณาแล้ว ไม่เป็นคนบ้าสมาธิ ไม่บ้าความเห็นของตน ไม่บ้าผลของส้ม แล้วจิตมันเป็นอิสระ

อิสระแล้วดูมันจะคิดอะไรแล้วจับ จิตเห็นจิต จับคือจับสติปัฏฐาน ๔ ถ้าจับได้จะเป็นมรรค ถ้ายังจับไม่ได้ เป็นสมถะ แล้วค่อยฝึกหัดขยันหมั่นเพียรต่อไป

จากที่ว่ามันมีส้มมันทำให้จิตมันมีจุดยืน มีการกระทำ แล้วผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่
ธรรม สมควร มัชฌิมาปฏิปทา สมควร สมดุลพอดี นั่นคือการประพฤติปฏิบัติธรรมสมควรแก่
ธรรม เอวัง